

**KNELPUNTEN  
KANSCONTRACTEN**

**REEKS KNELPUNTEN CONTRACTENRECHT**

**BERNARD TILLEMAN**  
Hoogleraar K.U.Leuven/KULAK

**ALAIN VERBEKE**  
Gewoon Hoogleraar K.U.Leuven & Universiteit Tilburg  
Advocaat te Brussel

**EDITORS**

**Contract & Vermogen Onderzoeksalliantie**  
**K.U. Leuven Rechtsfaculteit**

**Nr. 2**

<http://www.law.kuleuven.ac.be/contract.vermogen/>

# KNELPUNTEN KANSCONTRACTEN

BERNARD TILLEMAN & ALAIN VERBEKE  
Editors

*Met bijdragen van*

Herman Cousy  
Alain Nijs  
Bernard Tilleman  
Anton van Zantbeek  
Alain Verbeke  
Iris Vervoort

 intersentia

Antwerpen – Oxford

Knelpunten kanscontracten  
Bernard Tilleman & Alain Verbeke (eds.)

© 2004 Bernard Tilleman, Alain Verbeke en Intersentia  
Antwerpen – Oxford  
<http://www.intersentia.be>

ISBN 90-5095-347-6  
D/2004/7849/66  
NUR 822

All rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgevers.

## WOORD VOORAF

De rechtspraktijk is het laboratorium van de jurist. De realiteit van het dagelijkse leven is onvoorspelbaar en onverwachter dan de meest creatieve academicus het nog maar in zijn stoutste dromen zou kunnen bedenken. Wellicht verklaart dit mede waarom de rechtspractizijn, of hij nu advocaat is, notaris of gerechtsdeurwaarder, magistraat, ambtenaar of bedrijfsjurist, vaak onverrichterzake de literatuur, de vele boeken en artikelen, consulteert en zich zuchtend afvraagt waarom nu net weer over zijn of haar specifiek probleem niets te vinden is. Heeft daar dan echt niemand aan gedacht?

In een poging om minstens ten dele aan voornoemd euvel tegemoet te komen in het voor de praktijk belangrijke domein van het contractenrecht, startte het Instituut voor Contractenrecht van de K.U.Leuven in 2003 met de reeks “Knelpunten Contractenrecht”. Vorig jaar verscheen het eerste nummer in de reeks rond het thema “Knelpunten Huur”.

Intussen ging het Instituut voor Contractenrecht een onderzoeksalliantie aan met het Centrum voor Rechtsmethodiek van de K.U.Leuven en KULAK. De reeks Knelpunten Contractenrecht wordt dan ook voortaan uitgegeven door Bernard Tilleman en Alain Verbeke, die samen de Contract & Vermogen Onderzoeksalliantie leiden.

Het uitgangspunt is een knelpunt. Dit is een praktische vraag of probleem waarmee men tijdens de dagelijkse actie van de rechtsbeoefening wordt geconfronteerd. De uitdaging is te proberen voor dit knelpunt een oplossing te formuleren die wetenschappelijk is onderbouwd maar ook praktisch hanteerbaar. Zo min mogelijk uitvoerige theoretische beschouwingen, en zo veel mogelijk een poging om op een juridisch correcte maar ook pragmatische wijze tot een oplossing te komen. Aldus zou de jurist niet alleen meer inzicht moeten verwerven in de materie, maar ook en vooral een haalbare oplossing vinden voor een probleem dat hem in de praktijk bezig houdt.

De reeks Knelpunten heeft steeds een dubbel luik.

Vooreerst is er een studieavond, zowel te Leuven als te Kortrijk, waarin de knelpunten van de gekozen materie door een aantal specialisten worden behandeld. De studieavond moet kort en krachtig zijn: aanvang om 18 uur en einde ten laatste om 21 uur. Aldus zou het voor de praktijkjurist mogelijk moeten zijn om op het einde van een gevulde werkdag een

drietal uren vrij te maken, zonder dat deze activiteit al te zwaar interfereert met de drukke agenda. Daarnaast is er een boek, dat de uitgewerkte teksten van de lezingen bevat, opgebouwd volgens het knelpunt/vraag- en antwoordsysteem.

Het tweede nummer in de reeks is het voorliggende boek “Knelpunten Kanscontracten”. Op de studieavonden te Leuven op 5 mei 2004 en te Kortrijk op 12 mei 2004 hebben de collega’s Cousy, Nijs, van Zantbeek, Vervoort, samen met ons getracht talloze knelpunten op een rij te zetten rond voorwaarde, lijfrente, aanwasbedingen en levensverzekering.

Grote woorden, grote ambities. Een project als deze knelpunten zal het vooropgestelde doel niet kunnen waarmaken zonder medewerking van de vele juristen op het terrein. U weet beter dan wie ook wat er leeft, welke behoeften en onduidelijkheden blijven hangen. Wij durven u dan ook oproepen om uw knelpunten over contractenrecht aan ons door te geven. Misschien vormt u mee de aanzet tot het volgende nummer in deze reeks.

Prof. Dr. Bernard Tilleman

Prof. Dr. Alain Verbeke

Contract & Vermogen Onderzoeksalliantie  
[www.law.kuleuven.ac.be/contract.vermogen/](http://www.law.kuleuven.ac.be/contract.vermogen/)

# INHOUDSTAFEL

WOORD VOORAF .....	v
CONTRACTEN ONDER VOORWAARDE	
ALAIN VERBEKE & IRIS VERVOORT .....	1
1. Knelpunten kwalificatie .....	1
1.1. Eerste knelpunt: Voorwaarde en termijn .....	1
1.2. Tweede knelpunt: Voorwaarde en contract .....	2
1.3. Derde knelpunt: Voorwaarde en beding .....	7
1.4. Toepassing faillissement .....	8
1.5. Vierde knelpunt: Voorwaarde en essentiële elementen van het contract .....	12
2. Knelpunten inhoud. ....	13
2.1. Vijfde knelpunt: Potestatieve voorwaarde .....	13
2.2. Zuiver vs. gemengd potestatieve voorwaarde .....	15
2.3. Toepassing wijziging interestvoet .....	16
2.4. Toepassing verkoop .....	17
2.5. Zesde knelpunt: Ontbindende en opschortende potestatieve voorwaarde. ....	18
3. Knelpunten gevolgen .....	20
3.1. Zevende knelpunt: Schuldvergelijking. ....	20
3.2. Achtste knelpunt: Faillissement .....	20
3.3. Negende knelpunt: Fout debiteur .....	21
3.4. Toepassing koop onder opschortende voorwaarde van lening .....	22
3.5. Toepassing eindejaarspremie .....	22
3.6. Keuzerecht artikel 1184 B.W. ....	23
3.7. Tiende knelpunt: Strijdigheid met wettelijke bepaling. .	24
4. Knelpunten schenking .....	28
4.1. Elfde knelpunt: Verenigbaarheid met dadelijke en onherroepelijke overdracht? .....	28
4.2. Twaalfde knelpunt: Schenking met combi-voorwaar- den .....	31
4.3. Ontbindende voorwaarde van overlijden schenker binnen drie jaar .....	32
4.4. Conventionele terugkeer. ....	32

4.5. Conventionele terugkeer met zaakvervangning . . . . .	34
4.6. Cumulatieve schenking . . . . .	35
4.7. Geboorte van een kind . . . . .	36
4.8. Boomerang-schenking . . . . .	36
5. Conclusie . . . . .	37

## LIJFRENTE

BERNARD TILLEMAN . . . . .	39
1. Lijfrente . . . . .	39
1.1. Definitie . . . . .	39
1.2. Lijfrente ontstaat niet enkel op grond van een overeenkomst . . . . .	39
1.3. Lijfrente versus kostcontract: een rente bestaande uit een som geld . . . . .	39
1.4. Lijfrente versus eeuwigdurende rente: periodieke tijdelijke rente . . . . .	40
2. Lijfrente gevestigd om niet . . . . .	41
2.1. Vorm . . . . .	42
2.1.1. Principe: notariële schenkingsakte . . . . .	42
2.1.1.1. Principe . . . . .	42
2.1.1.2. Lijfrente gevestigd als beding ten behoefte van een derde . . . . .	42
2.1.2. Handgift . . . . .	43
2.1.3. Onrechtstreekse schenking . . . . .	43
2.1.4. Lijfrente ter vergoeding van bewezen diensten: een natuurlijke verbintenis . . . . .	44
2.1.4.1. Extra-legaal pensioen aan gewezen bestuurders . . . . .	44
2.1.4.2. Lijfrente uitgekeerd aan ouders . . . . .	45
2.2. Eenzijdig karakter van de lijfrente om niet . . . . .	45
2.2.1. Geen kanscontract . . . . .	45
2.2.2. Specifieke bepalingen voor lijfrente om niet . . . . .	46
2.2.3. Sommige bepalingen inzake lijfrente zijn enkel van toepassing op lijfrente onder bezwarende titel . . . . .	47
3. Aleatoir karakter van de lijfrenteovereenkomst onder bezwarende titel . . . . .	47
3.1. Onevenwicht veroorzaakt door het nakende overlijden van de lijfrentegenieter . . . . .	48



3.1.1.	Objectieve en subjectieve onzekerheid . . . . .	49
3.1.2.	Artikel 1974 B.W. . . . .	50
3.1.3.	Artikel 1975 B.W. . . . .	51
3.1.3.1.	Hoe dient de termijn van 20 dagen berekend te worden? . . . . .	52
3.1.3.2.	Wat dient men te verstaan onder het begrip “ziekte”? . . . . .	53
3.1.3.3.	Lijfrente op twee of meer hoofden gevestigd . . . . .	53
3.1.4.	Subjectieve onzekerheid buiten de hypothese van artikel 1974-1975 B.W. . . . .	54
3.2.	Onevenwicht veroorzaakt door het ontoereikende karakter van de rente . . . . .	56
3.2.1.	Nietigheid wegens niet-ernstig karakter van de rente . . . . .	56
3.2.2.	Herkwalificatie . . . . .	58
3.2.3.	Benadeling voor meer dan 7/12 bij de verkoop op lijfrente van een onroerend goed . . . . .	58
3.3.	Onevenwicht veroorzaakt door het tijdelijke karakter van de lijfrente . . . . .	62
3.4.	Lijfrente aan erfgenaam, legatarissen of tussenper- sonen van erfgenamen of legatarissen . . . . .	62
3.4.1.	Wettelijk (weerlegbaar) vermoeden van bevoordeling (art. 11 W.Succ.) . . . . .	62
3.4.2.	Artikel 918 B.W. . . . .	64
4.	Ontbinding van de verkoop op lijfrente (bij niet-betaling) . . . . .	64
4.1.	Het contract van lijfrente bevat een uitdrukkelijk ontbindend beding . . . . .	65
4.1.1.	Geldigheid van het uitdrukkelijk ontbindend beding in een verkoop op lijfrente. . . . .	65
4.1.2.	Werking van een uitdrukkelijk ontbindend beding. . . . .	66
4.2.	Het contract van verkoop op lijfrente bevat geen uitdrukkelijk ontbindend beding . . . . .	68
4.2.1.	Ontbinding wegens niet-verstrekking of vermindering verleende zekerheden . . . . .	68
4.2.2.	Geen stilzwijgende ontbinding wegens niet-betaling rentermijnen . . . . .	69
4.2.2.1.	Principe en ratio legis . . . . .	69
4.2.2.2.	Beperkt karakter van de uitzondering van het recht stilzwijgende ontbinding te vorderen . . . . .	69

4.3.	Werking van de ontbinding .....	71
4.3.1.	Ex tunc of ex nunc? .....	73
4.3.2.	Schadebedingen bij ontbinding. ....	74
4.3.3.	Vereiste dat de ontbinding te goeder trouw wordt ingeroepen .....	75
5.	Andere gronden tot beëindiging van het contract van lijfrente	76
5.1.	Afkoop van de rente .....	76
5.2.	Dood. ....	77
5.2.1.	Overlijden van de lijfrentegenieter op wiens hoofd de lijfrente is gevestigd .....	77
5.2.2.	Lijfrente gevestigd op het hoofd van een derde die er al dan niet beneficiaris van is. ....	78
5.2.3.	Lijfrente gevestigd op het hoofd van de renteplichtige .....	78
5.3.	Verjaring. ....	79
5.4.	Verval van voorwerp .....	79

## TWEE ACTUELE FISCALE KNELPUNTEN INZAKE HET BEDING VAN AANWAS

ALAIN NIJS .....	81	
1.	Inleiding .....	81
2.	Fiscale gevolgen van het beding van aanwas .....	82
2.1.	Algemeen .....	82
2.2.	Registratierechten .....	83
2.2.1.	Algemeen. ....	83
2.2.2.	Proportionele registratierechten .....	84
2.2.3.	Aanwas in volle eigendom .....	86
2.2.4.	Aanwas in vruchtgebruik .....	88
2.3.	Successierechten .....	91
2.3.1.	Algemeen. ....	91
2.3.2.	Fictiebepalingen .....	92
3.	Fiscale gevolgen van de (her)kwalificatie van het beding van aanwas als schenking .....	94
3.1.	Gelijkheid van kansen .....	94
3.2.	Beding van aanwas tussen samenwoners/echtgenoten. .	95
4.	Beding van aanwas met optie als antwoord op recente fiscale (tarifaire) evoluties .....	96

4.1. Recente fiscale (tarifaire) evoluties .....	96
4.2. Beding van aanwas met optie .....	98

**OVER DE KWALIFICATIE VAN LEVENSVERZEKERINGS-  
CONTRACTEN EN DE ROL DIE DAARIN WORDT  
GESPEELD DOOR HET BEGRIP VAN KANSCONTRACT**

HERMAN COUSY .....	103
1. De ontwikkeling van de nieuwe levensverzekerings- producten: evolutie of mutatie? .....	104
2. De soorten levensverzekeringen: een overzicht .....	110
2.1. Classificatie .....	110
2.2. Van de klassieke naar de nieuwe levensverzekerings- producten .....	115
3. De kwalificatievraag .....	120
3.1. Kanscontract? .....	126
3.2. Levensverzekering .....	133
3.3. Rechtsvergelijking .....	135
4. Enkele persoonlijke beschouwingen .....	136

**DE LEVENSVERZEKERING, HÉT SUCCESSIEPLANNING-  
INSTRUMENT BIJ UITSTEK?**

ANTON VAN ZANTBEEK .....	141
1. Inleiding .....	141
2. Een aantal knelpunten die de levensverzekering teisteren ...	142
3. De levensverzekering: een fiscaal optimaal plannings- instrument? .....	148
3.1. Inleiding .....	148
3.2. Successierechten – algemeen .....	149
3.3. Successierechten – artikel 8 W. Succ. ....	152
3.3.1. Wet .....	152
3.3.2. Civielrechtelijk .....	153
3.3.3. Successierechten – algemeen .....	154
3.3.4. Toepassingsvoorwaarden .....	156
3.3.4.1. Algemeen .....	156
3.3.4.2. Sommen, renten of waarden .....	157

3.3.4.3.	Bepaalde of bepaalbare derde . . . . .	157
3.3.4.4.	Kosteloze verkrijging . . . . .	159
3.3.4.5.	Beding ten behoeve van een derde . . .	161
3.3.4.6.	Opeisbaarheid van het voordeel. . . . .	162
3.3.4.7.	Begunstigde moet de erflater/bedinger overleven . . . . .	164
3.3.4.8.	Toepassingsvoorwaarden – de uitzon- deringen zijn niet van toepassing . . . . .	164